

महिनावारी हुँदा कसैकसैलाई तल्लो पेट दुख्ने, स्तन दुख्ने, ढाड दुख्ने, हात खुट्टा करकर खाने, कसैलाई बेचैन, तनाव हुने, टाउको दुख्ने पनि हुन सक्छ । सामान्य अवस्थामा ४-७ दिनसम्म रगत बग्नु सामान्य हो तर कसैलाई १०-१५ दिनसम्म रगत बगिरहे उपचार गराउनु पर्छ । यदि हरेक २-२ घण्टामा प्याड फेर्नु पर्ने अवस्था भयो भने यसलाई धेरै रगत बगेको मानिन्छ । यस्तो बेलामा निम्न उपायहरु अपनाउन सकिन्छ:

- तल्लो पेटमा हलुका मालिस गर्ने ।
- तातो पानी राखेको रबरको थैला वा बोतलमा राखेर सेक्ने । रबरको थैला नभए ढुङ्गा वा ईटालाई तताएर कपडामा बेरेर सेक्न सकिन्छ ।
- एँसेलुको पात, तिते पात र अदुवाको धुलो राखी तातो पानी पिउने । यस्तो बेलामा चिया, कफी कम खानु पर्छ ।
- यदि धेरै रगत बगेमा स्वास्थ्यकर्मीसँग परामर्श लिने ।
- दुध, दही, फलफूल, सागपात, गेडागुडीको भोल खाने ।
- धेरै दिनसम्म धेरै मात्रामा रगत बगेको अवस्था बाहेक सामान्य अवस्थामा घरका हलुका कामहरु गर्न सकिन्छ ।

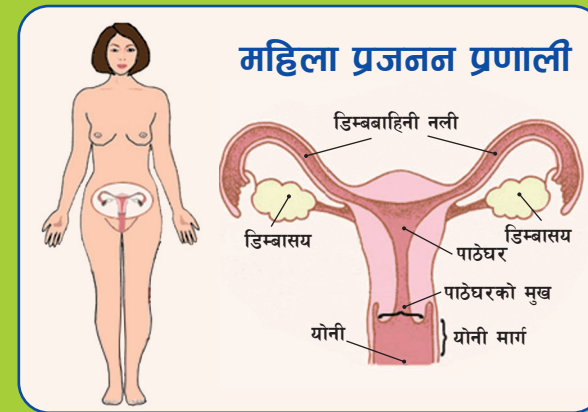
महिनावारी सम्बन्धी समुदायअनुसार फरक फरक धारणा पाइन्छन् । महिलाहरु प्रत्येक महिनावारीमा छाउपडी बस्ने, मन्दिर जान नहुने, भान्छामा जान नहुने, धारापानी छुन नहुने, बोटबिरुवा छुन नहुने, दुध दही खान नहुने र यदि छोइए वा नबारे पाप लाग्ने जस्ता विभिन्न प्रकारका मान्यताहरु छन् । तर नेपालका कतिपय समुदायहरुले महिनावारी भएको बेलामा बाँदैनु र कुनै समस्या पनि भएको छैन । महिनावारी पापको परिणाम हो, महिनावारी भएको बेलामा शरीर फोहोर र अशुद्ध हुन्छ भन्ने कुरा सत्य होइन । महिनावारी हुनु भनेको पूर्ण महिला हुनुको प्रतीक हो, जसले महिलालाई आमा बन्न सक्ने क्षमताको संकेत गर्दछ । यो बेलामा दुध र दुधका परिकारहरु, सागसब्जी खान, भान्छामा जान र खाना बनाउन, सँधै सुत्ने कोठा र खाटमा सुत्न, बोटबिरुवाहरु छुन साथै खेलन, पढ्न लेख्न सकिन्छ ।

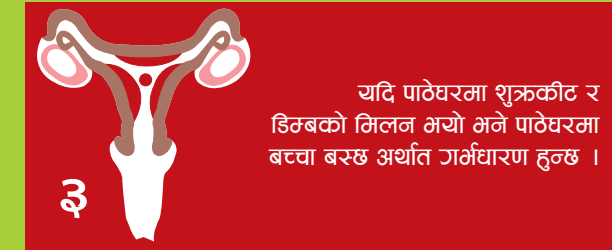
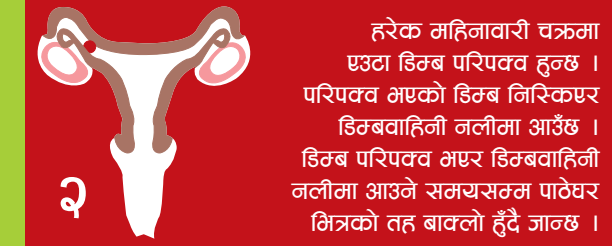
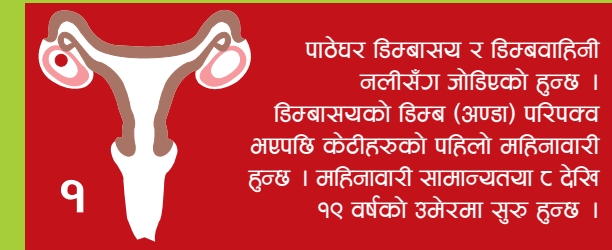
महिला प्रजनन अधिकार कार्यक्रम
वातावरणीय कृषि तथा विकास केन्द्र (केड)
 काठमाडौं, फोन : ०१-४२३८२३०,
 : ०८३-५२३०६८,
 : ०३३-५६०२३८
 Website: www.wrrpnepal.org

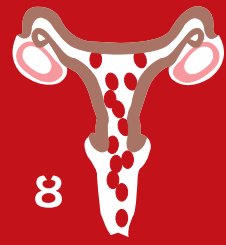
महिनावारी भनेको के हो ?

महिलाहरु किशोरावस्थामा प्रवेश भएदेखि गर्भधारण नभएसम्म हरेक महिना योनीबाट रगत बग्छ । यस्तो रगत २ देखि ७ दिनसम्म आउँछ र आफैँ बन्द हुन्छ । महिनामा एकपटक रगत बग्ने भएकोले यसलाई महिनावारी (रजस्वला हुनु, पर सनु, नछुने हुनु, छुई हुनु, नुवा आदि) हुने भनिन्छ । महिनावारी यो चक्र व्यक्तिअनुसार २९ देखि ३५ दिनको हुने गर्छ । डिम्बासयको डिम्ब (अण्डा) परिपक्व भएपछि केटीहरुको पहिलो महिनावारी हुन्छ । महिनावारी सामान्यतया ८ देखि १९ वर्षको उमेरमा सुरु भई ४५ देखि ५५ वर्षको उमेरसम्म हुन्छ ।

महिनावारी शुरु भएपछि एक प्रकारको सेतो पानी योनीबाट बग्नु सक्छ । यो सामान्य हो तर यो गन्हाउने वा योनी वरिपरि चिलाउने वा पोल्ने भएमा यसको उपचार गर्नुपर्छ । महिनावारी हुँदा यौनाङ्गको सरसफाई राम्रोसँग भएन भने यस्तो समस्या हुने गर्दछ ।

यदि शुक्रकीट र डिम्बको मिलन भएन अथवा गर्भाधारण भएन भने पाठेघरको तह रगतको रुपमा बाहिर निस्कन्छ ।

8

फोटो साभारः

महिनावारी प्राकृतिक र स्वाभाविक प्रक्रिया हो र स्वस्थ अवस्थाको पनि चिन्ह हो तर यसको बारेमा सही जानकारी नहुँदा पहिलो पटक महिनावारी हुँदा धेरै किशोरीहरु अत्तिने गर्छन् र केहीले रोग लाग्यो भन्ने पनि सोच्छन् । त्यसैले बालिकाहरुलाई घरमा, स्कूलमा महिनावारी सुरु हुनुभन्दा अघि नै यसको बारेमा जानकारी दिनुपर्छ । केहि समुदायमा आमा, दिदी, फुपुहरुले महिनावारीको बारेमा जानकारी दिने, कसरी व्यवस्थापन गर्ने भन्ने बारेमा सिकाउने गर्छन् ।

महिनावारी हुँदा ध्यान दिनु पर्ने कुराहरु -

पोषणयुक्त खाने कुरा -

महिनावारी भएको बेला शरीरबाट रगत बग्छ । त्यसैले बगेको रगतको क्षतिपूर्ति गर्न र शरीरलाई बलियो बनाउन पौष्टिक खाना सागसब्जी, तरकारी, फलफूल, दुध, दही, गोडागुडी, कोदो, फापर प्रसस्त मात्रामा खानु पर्छ । टुसा

उमारेको गोडागुडी, चाकु, फलामको भाँडामा पकाएको दाल, गहत आदिको प्रयोगले किशोरीहरुलाई स्वस्थ बनाउँछ । यसले रक्त अल्पताबाट बचाउँछ ।

व्यक्तिगत सरसफाइ -

महिनावारी भएको बेला सरसफाइमा विशेष ध्यान दिनु आवश्यक हुन्छ । सरसफाइ भएन भने गन्हाउने सेतो पानी बग्ने, योनी चिलाउने, पिसाब पोल्ने तथा संक्रमण हुन सक्छ । सफाइको कमीले यौनाङ्गमा घाउ भई हिँड्न गाह्रो हुने हुन्छ ।

यसैले -

- यौनाङ्ग सफा पानीले धुनुपर्छ । रगत लागेको छ भने मनतातो पानी र साबुनले सफा गर्नुपर्छ । यो बेला पानीमा फिटकिरी हालेर पनि यौनाङ्ग सफा गर्न सकिन्छ ।
- महिनावारी भएको बेला नुहाउनु हुँदैन, कपाल कोर्नु हुँदैन भन्ने छ तर यो बेलामा सामान्य अवस्था जस्तै नुहाउन सकिन्छ ।

बगेको रगत व्यवस्थापन -

रगत बाहिर जथाभावी लाग्न, चुहिन नदिन कसैले सुती, घरेलु कपडाको टुक्रा त कसैले बजारमा पाइने प्याडहरु प्रयोग गर्ने गर्छन् । महिनावारी हुँदा घरमा भएका सामान

र घरेलु, सुती कपडाले घरेलु प्याड आफैले बनाउन सकिन्छ यो सजिलो, सस्तो र बारम्बार प्रयोग पनि गर्न सकिन्छ ।

घरेलु प्याड बनाउने तरिका -

- नरम, सोस्ने र छिटो सुक्ने कपडाहरु सुतीको धोती, मलमलको कपडा, सिरकको खोल आदि सङ्गलन गर्ने ।
- ४ बित्ता लम्बाई र ३ बित्ता चौडाइको टुक्रा (रुमाल) बनाउने ।
- टुक्रा बनाएको कपडा साबुन पानीले राम्ररी धोएर घाममा सुकाउने ।
- टुक्रा कपडालाई पट्याउने (रगत सोस्नका लागि)
- रगत सोसिएर कट्टामा लाग्न नदिन पोलिथिनलाई दिएको चित्रको आकारमा काट्ने कम्तिमा ४-५ वटा जति यस्तो प्याडहरु बनाएर राख्ने ।

प्रयोग गर्ने तरिका -

- काटेको टुक्रा पोलिथिनलाई कट्टामाथि राख्ने र छेउमा निस्केको भागलाई दोवारेर नभर्ने बनाउने ।

- त्यसपछि पोलिथिनमाथि कपडाको प्याड राख्ने ।
- भर्न, सर्न नदिन बलियो सेफ्टी पिनले अगाडि पछाडि दुई छेउ अड्काउन सकिन्छ तर खुलेर घोचन सक्छ होशियार हुनु पर्छ । इलाष्टिक खुकुलो भइसकेको भन्दा कसिलो कट्ट भए प्याड अडिन्छ र सजिलो हुन्छ ।
- प्याड लगाउँदा लामो कम्मरसम्म पुग्ने र कसिलो कट्ट भए प्याड अडिन्छ र सजिलो हुन्छ ।
- प्याड ४-६ घण्टाको फरकमा फेरिरहुनु पर्दछ । नत्र भने संक्रमण हुने डर हुन्छ ।
- प्रयोग गरेको प्याडलाई राम्ररी खोलेर सफा पानी र साबुनले धोएर घाममा राम्रोसँग सुकाउनु पर्छ ।

फोटो साभारः परिवार स्वस्थ महाशाखा

- सुकिसकेपछि राम्ररी पट्ट्याएर अर्को पटकको प्रयोगका लागि सुरक्षित रुपमा राख्ने ।